

Ministerstwo Finansów

Departament Informacji Finansowej

Warszawa, 14 października 2025 roku

Sprawa: Odpowiedź na wystąpienie
Znak sprawy: IF9.771.83.2025
Kontakt: Marcin Serocki
radca
tel.: 734 118 069
e-mail: marcin.serocki@mf.gov.pl

Adam Krzywoń
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

uprzejmie dziękuję za przekazanie wystąpienia dotyczącego podejmowanych przez instytucje finansowe działań mogących skutkować wykluczeniem określonych kategorii osób z dostępu do usług finansowych. W związku z powyższym przekazuję następujące stanowisko.

I. Przedstawione w wystąpieniu kwestie można opisać w następujący sposób. W przypadku osób, co do których instytucje finansowe ustala pewnego rodzaju łącznik z państwem trzecim wysokiego ryzyka, realizowana jest częstokroć praktyka polegająca na odmowie dostępu do określonej usługi finansowej. Osoby skarżące się na praktykę instytucji finansowych wskazują, że od wielu lat przebywają w Polsce, legitymują się dokumentami tożsamości (dowód osobisty, paszport), mają nadany nr PESEL i płacą podatki, a mimo to instytucje finansowe odmawiają im dostępu do swoich produktów np. wyłącznie z uwagi na miejsce urodzenia poza Unią Europejską, w państwach uznawanych przez banki za państwa trzecie wysokiego ryzyka – Afganistan, Barbados, Egipt, Iran, Białoruś, Ukraina.

I. a. Na wstępie wspomnieć trzeba, że przepisy AML obowiązujące w Polsce przewidują dla takich przypadków stosowanie wzmożonych środków bezpieczeństwa finansowego. Nie przewidują natomiast

obligatoryjnego wykluczania ze stosunków gospodarczych. Stosowanie praktyki polegające na automatycznym i bezrefleksyjnym wykluczaniu tego rodzaju osób należy ocenić negatywnie.

Opisane przypadki mogą mieć związek z praktyką tzw. deriskingu, czyli procesu polegającego na ograniczeniu ryzyka podejmowanego przez podmioty gospodarcze. Jednakże w opisanych sytuacjach tego rodzaju działanie (w praktyce automatyczne odrzucanie klienta) ocenić można jako nieuzasadnione i nieproporcjonalne w stosunku do ewentualnego ryzyka. Proces ten zdaje się bowiem obejmować błędną jego ocenę. Automatyczna odmowna prawdopodobnie nie powinna mieć w takim przypadku miejsca. Ewentualna rezygnacja ze stosunków gospodarczych powinna być poprzedzona rzetelną, wszechstronną oraz opartą na faktycznych przesłankach oceną klienta.

I. b. Wspomnieć również należy, że tego rodzaju zachowania instytucji finansowych są znane Generalnemu Inspektowi Finansów (GIIF). W podobnym zakresie został wydany odpowiedni komunikat GIIF¹. Odwołać się można również do komunikatu GIIF prezentującego materiały MSZ². Reakcja jest jednak utrudniona ze względu na zakres ustawowych kompetencji przyznanych GIIF.

W szczególność pamiętać trzeba, że GIIF nie dysponuje uprawnieniem do stwierdzenia naruszeń bazujących na dyskryminacji oraz do nakładania na instytucje finansowe kar administracyjnych w związku ze stosowaniem przez te instytucje dyskryminujących praktyk rynkowych. W tym zakresie Rzecznik rozważyć może zwrócenie się również do Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

II. Jeżeli chodzi o stwierdzenie, które znalazło się w przekazanych materiałach i dotyczy ono rzekomego uwzględnienia wprost przepisów dyrektywy w prawie krajowym, bez odpowiedniego „dostosowania” ich do praktyki instytucji finansowych, to w tym zakresie pamiętać należy, że ustawodawca krajowy dokonując implementacji kierował się zasadą minimum i nie przyjmował nadregulacji w stosunku do wymagań wynikających z prawa europejskiego.

Tego rodzaju proces dotyczył opracowania przepisów całej ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o *przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu*, tak żeby nie doprowadzić do wspomnianej nadregulacji, a przez to do obciążenia przedsiębiorców dodatkowymi kosztami. Problemem nie jest

¹ <https://www.gov.pl/web/finanse/komunikat-nr-73-w-sprawie-wykluczania-niektorych-kategorii-klientow-z-nawiazywania-stosunkow-gospodarczych-derisking-oraz-skarg-wnoszonych-do-generalnego-inspektora-informacji-finansowej-przez-klientow-instytucji-obowiazanych>

² <https://www.gov.pl/web/finanse/komunikat-nr-89-generalnego-inspektora-informacji-finansowej-prezentujacy-material-ministerstwa-spraw-zagranicznych-w-sprawie-statusu-ambasad-konsulatow-oraz-przedstawicielstw-organizacji-miedzynarodowych-oraz-ich-personelu-w-polsce>

brzmienie przepisów, ale to jak podmioty rynkowe w praktyce wykorzystują możliwości stwarzane przez ustawę.

II. a. Na marginesie powyższego wspomnieć należy, że w przyszłości prowadzone będą prace legislacyjne dotyczące zapewnienia stosowania w Polsce tzw. AML Package, czyli zbioru przepisów zwartych we właściwym rozporządzeniu oraz dyrektywie, regulujących gruntownie zasady przeciwdziałania praniu pieniędzy w całej Unii Europejskiej. Podczas tych prac zasygnalizowany przez Rzecznika problem poddany zostanie szczegółowej analizie.

Ponadto pakiet ten przewiduje (Rozporządzenie 2024/1624 – w art. 21 ust. 4), że wydane zostaną w tym zakresie nowe wytyczne i również Rzecznik będzie mógł zaangażować się w proces ich opracowywania.

Z wyrazami szacunku

Michał Szermer
Dyrektor
Departamentu Informacji Finansowej